
Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:6

Diakonins kunskap

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:21 i vilken motionärerna föreslår att det ska utredas hur Svenska kyrkan kan ta vara på det diakonala arbetets kunskap.

Utskottet konstaterar att det redan pågår forskning och sammanställning av erfarenheter inom området och att det som motionärerna efterfrågar kan tillgodoses inom ramen för det som redan sker. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:21.

Motionens förslag

Motion 2021:21 av Anna Karin Hammar och Elisabeth Rydström, Diakonins kunskap

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur Svenska kyrkan mer systematiskt kan ta vara på det diakonala arbetets kunskap om samhällssituation, kristen teologi och diakonala arbetsmetoder.

Bakgrund

Varje kristen och varje församling har fått i uppdrag att omsätta kristen tro i handling genom omsorg om medmänniskan och skapelsen. Detta uppdrag kallas diakoni. I *Ett biskopsbrev om diakoni (2015)*, beskrivs bakgrund, motiv och visioner för kyrkans diakoni på tjugohundratalet. Biskoparna skriver följande.

Diakoni uttrycker kristen tro genom kärlek, omsorg och solidaritet med medmänniskor och med hela skapelsen. Där livet hotas frigör diakoni livskraft. Kyrkans diakoni är alltid i grunden ett gensvar på Guds diakoni, både i den enskilde kristnes liv och i kyrkan som gemenskap. (s. 8)

[...]

Diakoni är en fundamental del av den kristna människans pilgrimsfärd genom livet. Därför är den viktig inte bara i den enskildes liv utan också i de döptas gemensamma liv i församlingens gemenskap. Kyrkoherde och kyrkoråd har ett gemensamt ansvar för att strategi och resurser finns för församlingens diakonala arbete. (kyrkoordningen 5 kap. 2 §). (s. 30)

Kyrkostatistiken som den nationella nivån samlar in varje år visar att den diakonala verksamheten i Svenska kyrkan ökat från 562 405 diakonala kontakter 2015 till 802 934 kontakter 2019. Under 2020 minskade antalet kontakter till 774 722 främst inom uppsökande verksamhet på institution på grund av pandemin. Statistiken samlas in på två områden. Den ena är uppsökande diakonal verksamhet och den omfattar besök på sjukhus, gruppboende eller annan institution samt hembesök. Den andra är kontakttillfällen och med det avses antal tillfällen under året som personer tagit kontakt med församlingens medarbetare och efterfrågar råd, bistånd eller stöd.

Nationell nivå har tillsammans med Västerås, Luleå och Göteborgs stift tagit fram *Vägledning för diakoni, teori, praktik och verksamhetsutveckling i församling*. (<https://internwww.svenskakyrkan.se/Diakoni/vagledning-for-diakoni-i-svenskakyrkan>) Den är tänkt att fungera som ett stöd för förtroendevalda, anställda och ideella medarbetare i församlingar/pastorat inom Svenska kyrkan. I vägledningen presenteras diakonitriangeln som är en modell för diakoniförståelse. Tanken med diakonitriangeln är att alla delar i triangeln behöver finnas med i församlingens diakonala arbete. Diakonitriangeln består av fyra delar där mitten illustrerar diakonins identitet och sidorna de tre grundläggande aspekterna av hur diakoni kan utövas, genom förhållningssätt, verksamheter och genom de människor som utövar diakoni.

I den inomkyrkliga mätningen *Kyrkbussen* finns en diakonimatrix som ger möjlighet att följa upp det diakonala arbetet utifrån *Vägledning för diakoni*.

Det finns idag inget nationellt uppdrag eller arbete med det som motionärerna efterlyser kring att utveckla strukturer och åtaganden som säkerställer att diakonins tysta kunskap fångas upp. De erfarenheter av kunskapsutveckling i diakoni som finns i församlingarna idag förblir oftast outforskad och fortsätter att vara ”tyst kunskap”. Den förmedlas mellan diakoner på stiftskonvent och kollegialt på församlingarnivå. Allt fler nätverk skapas mellan diakoner för att dela erfarenheter inom olika verksamhetsområden och stiften samverkar kring olika diakoniprojekt. På Svenska kyrkans intranät finns sidor kring diakoni där erfarenheter delas och kunskap samlas.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut (SKUI) inbjuder idag erfarna diakoner att dela det diakonala arbetets kunskaper inom olika fält med diakonkandidaterna. De bidrar till att fördjupa kunskapen om både samhällssituationen, kristen teologi och diakonala arbetsmetoder. De diakonkandidater som går halvfartsutbildningen står ofta mitt uppe i ett församlingsarbete som diakoniassistenter eller ungdomsledare. Deras erfarenheter för in nya samhällsperspektiv till utbildningen.

SKUI delar erfarenheter och kunskap med ett brett kontaktnät, exempelvis organisationer som Hela människan, Sveriges kristna råd, andra diakonala organisationer som diakoninstitutioner, stadsmissioner, ideella organisationer som Rädda barnen och internationella genom ACT, Lutherska världsförbundet, Kyrkornas världsråd och Eurodiakonia.

Ett flertal diakoner har skrivit masteruppsatser och ett fåtal avhandlingar. Dessa sprids och lyfts fram av SKUI bland diakonkandidater och diakoner i tjänst.

På senare tid har ett flertal böcker i ämnet utgivits. Bland annat boken *Som en rörelse*, Verbum förlag, som lyfter olika perspektiv av det diakonala området och ger röst åt många personer. Diakonerna Karin Ahlqvist och Charlotte Säll har här sammanställt erfarenheter från det vardagliga arbetet inom Svenska kyrkan.

Ninna Edgardh skriver i boken *Diakonins kyrka*, Verbum förlag, om diakonins kyrka som samlar hundratusentals arbetstimmar i tjänst för andra. Den sticker och syr, serverar soppa och höjer sin röst mot orättvisor. Det är en kyrka präglad av omsorg, en tjänande kyrka, som rör sig i marginaler som få väljer frivilligt. Därtill bärs den upp i huvudsak av kvinnor.

Diakonen Anna Ardin menar i sin bok *Politisk och profetisk diakoni*, Argument förlag, att det finns gott om politisk diakoni som bedrivs genom församlingarnas vardagsarbete och vill i sin bok synliggöra och fördjupa insikterna kring detta arbete.

Stockholms stift har i sitt projekt *Diakonins strukturer* genomfört en empirisk studie av församlingsdiakoni i tre församlingar. Studien pekar bland annat på utmaningar att arbeta vidare med som exempelvis:

- ◆ Vilka vänder sig församlingens diakonala verksamheter till och görs aktiva prioriteringar av församlingens resurser i tillräckligt stor utsträckning?
- ◆ Hur kan styrning och ledning, dvs. kyrkoråd och kyrkoherde, få ökad kunskap om diakoni så att de tillsammans med församlingens diakoner och diakonimedarbetare kan göra dessa prioriteringar?
- ◆ Hur kan tydliga prioriteringar och arbetsbeskrivningar skapa goda förutsättningar för att människor ska kunna erbjudas ett gott stöd för sina liv?

Studien ledde fram till ett nytt projekt, *Stockholms stifts diakoniutvecklingsprojekt* som pågick mellan 2018 och 2020. Det syftade till att ta tillvara studiens resultat för att främja församlingarnas diakonala arbete.

Det finns även annan forskning inom området. Bland annat *Caring to Know or Knowing to Care? Knowledge Creation and Care in Deacons Professional Practice in the Church of Norway*, där forskaren Marianne Rodriguez Nygaard undersöker kopplingen mellan praktik och kunskapsbyggande hos diakoner inom norska kyrkan.

Kyrkokansliet har tagit fram en forskningsöversikt inom diakoni, *Nordisk diakoniforskning 2015–2019: Kunskapsproduktion i det nordiska forskningssammanhanget*, Lena Sjöberg 2019.

(www.svenskakyrkan.se/filer/1718397/Nordisk%20diakoniforskning.pdf). Den syftar till att ge en översikt över det diakonivetenskapliga forskningsfältet med hjälp av forskningsbidrag om diakoni från nordiska lärosäten, publicerade under åren 2015–2019. Nordisk diakoniforskning berikar kunskapsutvecklingen inom så skilda områden som kyrkovetenskap, historia, patristik och forskning om välfärdsfrågor. Genom att inventera och systematisera nordiska vetenskapliga publikationer kring diakoni och lyfta fram dessas bidrag ges en överblick över det aktuella kunskapsläget i nordiskt diakonistudium och genom detta erbjuds en ingång till ett brett och mångfasetterat kunskapsfält. De frågor som besvaras i rapporten är:

- ◆ Vad är diakoniforskning, utifrån nordiska forskningsbidrag 2015 – 2019?
- ◆ Vilket bidrag ger nordisk diakoniforskning 2015–2019 till kunskapen om diakoni?
- ◆ Vilka förutsättningar för fortsatt kunskapsutveckling om diakoni ger det nordiska forskningssammanhanget?

På uppdrag av generalsekreteraren har analysföretaget Ramboll Management Consulting genomfört en samhällsekonomisk konsekvensanalys av Svenska kyrkans diakonala verksamhet. Syftet är att låta en utomstående aktör analysera det samhällsekonomiska värdet av kyrkans diakoni under både normala förhållanden och under kris (här coronapandemin). Studien omfattar en kartläggning av diakonal verksamhet i nuläget utifrån tillgänglig verksamhetsstatistik och kompletterande material. Kartläggningen utgör ett underlag för en detaljerad beskrivning samt skattningar av värdet av Svenska kyrkans bidrag genom det diakonala arbetet. På grund av att allt inte har värden som går att mäta och att detaljerad statistik över diakonal verksamhet i stora delar saknas samt osäkerhet i skattningar av värden ger studien minimivärden för Svenska kyrkans bidrag till samhället. Samhällskonsekvenser av Svenska kyrkans sociala arbete analyseras utifrån betydelse i relation till övrigt socialt arbete och välfärdstjänster.

Studien ger därtill exempel genom fallstudier på bredden och skilda förutsättningar för diakoni i olika delar av landet. Analysen kommer att publiceras under hösten 2021.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Under kyrkomötet 2019 behandlades en motion (2019:25) om profetisk diakoni. Motionären ville att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett kunskapsunderlag om den profetiska diakonin på lokal och regional nivå. Samhälls- och kulturutskottet (SK 2019:02) ansåg att det redan fanns tillräcklig kunskap om detta och föreslog därför kyrkomötet att avslå motionen. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:21.
--

Diakonin är den del av kyrkans verksamhet som oftast är mest konkret för våra medmänniskor. Detta har blivit särskilt framträdande under coronapandemin. Den rapport som generalsekretären beställt kring diakoni visar också tydligt på det stora samhällsekonomiska värde som kyrkans diakoni bidrar med.

Utskottet menar att diakoni är en central del av kyrkans identitet och uppdrag och det är viktigt att utveckla former för att systematiskt ta vara på den tysta kunskap och erfarenhet som finns hos diakoner.

Utskottet konstaterar att det redan pågår forskning och samlande av erfarenheter inom området vilket framgår av bakgrundsbeskrivningen, och att det som motionärerna efterfrågar kan tillgodoses inom ramen för det arbete som redan bedrivs. Utskottet föreslår därför att motion 2021:21 ska avslås.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Ellen Leijen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Anna-Karin Andersson, Eva-Mai Mineur Tynong, Kjell O Lejon, Bengt Olsson och Staffan Bjerrhede.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot beslutet till förmån för motion 2021:21.

Anton Härder, Cecilia Clausen, Ellen Leijen, Birgitta Lindén, Olle Rydell och Birgit Kullingsjö